

Dokksztorik #3

**Nem hittem a jövőjében, de azért csináltam – beszélgetés Kun Árpád, íróval
Az interjút 2023. júniusában rögzítettem.**

„Problémát meg akarnak mindig oldani az emberek, de úgy akarják megoldani a problémát, hogy az én igazságom győzzön, és téged nyomjalak le. És akkor ilyen játszmák vannak, és nem egy igazságot keresünk együtt, meg nem valami nemesebb dolgot keresünk, hanem mindenkinek az egyéni érdekei mentén van az adok-kapok. És ebből baromira elegendem volt már akkor is”.

- Sziasztok! Üdvözlök mindenkit a Megoldokk podcast, Dokksztorik című műsorában. Üdv a fedélzeten! Én Imre-Kandó Eszter, újságíró vagyok. A Megoldokk podcastot és a megoldokk.hu oldalt azért indítottam el, hogy legyen egy hely, ahol jó megoldások vannak a középpontban. Itt a Dokksztorikban azt keresem, mi az az emberi hozzáállás, ami segít megoldani a nehéz helyzeteket.

A mai Dokksztorik vendége Kun Árpád író. Árpád 1965-ben született Sopronban. Az ELTE Bölcsészkarán végzett, családjával 2006-ban költöztek ki Norvégiába. 13 évig egy nyugat-norvégiai faluban laktak egy fjord mellett, négy évvel ezelőtt költöztek át, Oslótól egyórányi autóútra található hamarba. Korábban verseskötetei jelentek meg, Norvégiában viszont belevágott a regényírásba is. A 2013-ban kiadott Boldog Észak Aegon-díjat nyert, ebben az évben József Attila-díjjal is kitüntették. A következő két könyvével ez a Megint hazavárunk, és a tavaly megjelent Takarító férfi amolyan trilógiát írt. Más neveken, de mindegyikben szerepel egy magyar író, aki Norvégiában él családjával a fjordoknál, és mindeközben házi segítőként dolgozik egy helyi idősök otthonában. Ahogy a valóságban is ez a munkája Kun Árpádnak, immáron több mint 15 éve. Jelenleg új regényén dolgozik, ez már új tematikát is követ. Feleségével négy gyerekük van, akik most 20, 17, 15 és 12 évesek. Árpáddal júniusban online vettük fel a beszélgetést, és mindjárt indul is, de előtte még elmondom, hogyha további jó megoldások érdekelnek, kíváncsi vagy a megoldásközpontú újságírásra, nézd meg a megoldokk.hu-t is, iratkozz fel a hírlevelemre, és ha minden teljes terjedelmében szeretnél olvasni, válaszd az előfizetést. A közösségi oldalakon is fent vagyok, kövesd be ott is. Köszönöm, hogy itt vagy, horgonyt fel! Szia Árpád, köszöntelek a Dokksztorik műsorban, és köszönöm, hogy elfogadtad a meghívást.

- Én köszönöm és szia!

- Hazai irodalmi életben, de voltaképp a közbeszédben is, mert egyszer még Friderikusz Sándor is felemlegetett téged egy podcastjában, hogy te vagy az

a Norvégiában élő író, aki hajnalban írja a regényeit, napközben pedig egy idősök otthonában dolgozik segítőként, és ebből a munkából tartja el a családját, és ez az életrajzi elemed általában abban a kontextusban jelenik meg, hogy lám-lám, úgy is lehet művésznek lenni, alkotni, hogy közben a családotod felé is felelősségteljesen viselkedsz, ezzel te mennyire tudsz azonosulni? Ezzel a gyakori megközelítéssel feléd, és ami még jobban érdekel, hogy az elején ebbe te hogyan léptél bele ebbe a szerepbe, vagy hogyan kezdődött neked, ezt hogyan tudtad megélni, hogy váltottál, mert hogy csak így a hallgatók felé teljesebb legyen a kép, hogy te előtte Franciaországban dolgoztál a bordeaux-i egyetemen magyar lektorként, majd egy kis budapesti kitérő után költöztetek a fjordokhoz. Azt nem tudom így az életrajzodból, hogy ott milyen választásaid voltak, és te ezekhez hogyan álltál hozzá?

- Szerencsés véletlen szerintem, hogy rájöttem, hogy a fizikai munka mellett lehet írni, sőt, nem olyan fajta szellemi segédmunkát csináltam, mint korábban. Mit tudom én, storyline-t írtam sorozatba, meg egyetemen tanítottam, mint magyar lektor Bordeaux-ban, mert ugye mindig azért az volt, hogy számomra a legfontosabb, hogy írhaszak. És magából az írásból nagyon keveseknek sikerül megélnie, nekem se sikerült, és akkor ez a fizikai munka, ami kezdetben volt, tehát most már kevésbé fizikai munka, konkrétan tehát, hogy takarítani eljárás különböző emberekhez, idősökhöz, betegekhez. Ez a fajta fizikai munka végül is felszabadítóan hatott rám, mert soha annyi verset nem írtam, mint amikor elkezdtem ezt a fajta munkát. Nyilván először berzenkedtem tőle, nem tudtam igazából hova rakni, de nagyon hamar rájöttem, hogy tulajdonképpen az elmélyülést segíti nekem az én számomra, mint mit tudom én, költő. És aztán amikor már nem csak verseket írtam, hanem regényt is akartam írni, ahhoz viszont nagyon sok idő kell, és akkor kezdtem el hajnalonta írni, mert pont volt egy pár órám a munka elkezdése előtt, pont az a két-három óra, amikor a legfrissebb az ember, legalábbis én ilyen hajnali rigó vagyok, aki akkor tud, mit tudom én, ilyen elmélyült munkát, szellemi munkát csinálni, tehát hogy azt az időt használtam a regényírásra. Most már megint egy picit más a helyzet, mint említettem, hogy nem takarítok, hanem egészségügyi szakmunkás vagyok, vagy nem is tudom, hogy mondjam. Lettettem egy ilyen képesítést, ugyanúgy emberekhez járok, betegekhez, idősökhöz, drogokhoz, és velük foglalkozom, segítek nekik, de ez már nem annyira kétkezi munka, de még mindig nem kell azért annyira használni a fejemet, hogy nagyon belefáradjak szellemileg. És hát a fantáziának meg egyáltalán nem kell használnia, hogy a szellemi segédmunkákhoz mind kellett, tehát például, amikor storyline-t írtam a sorozatba, az RTL-nek egy sorozatába még anno, ugye akkor teljesen így kiszívott. Én nem tudtam mellette regényt írni.

De mindenesetre most megint regényt írok, de egy kicsit nehezebb, mert azt a hajnali időt már nem tudom úgy kihasználni, nagyobbak lettek a gyerekek, tulajdonképpen most már teljes állásban dolgozom, szóval most egy kicsit úgy próbálom úgy alakítani az életemet, hogy délelőtt például tudjak írni, vagy hétvégén reggel, vagy ilyen. Tehát, hogy most inkább megpróbálom megtalálni azokat a szabad órákat. És hát hajnalban megint durmolok, mert például mondjuk éjszakai vagy délutáni vagy éjszakai műszakban voltam, és akkor hazaesek fél 11-11-kor, tudod? Szóval egy picit változott ahhoz képest az életem, de nagyjából amin, ahogy csinálok egy nem íráshoz, irodalomhoz kötődő munkát, az nem változott meg, hogy a munkának az ethosza, tehát hogy egy másik emberen, meg embereken segítek, az ugyanúgy megmaradt.

- Nem féltél attól, hogy ez visszavisz abba a törekvésedbe, hogy írni tudjál, és hogy oké, hogy elfogadod annak a szükség vagy kényszerűségét, hogy most ez a helyzet, de mikor vetted észre, hogy esetleg ez előrébb fog vinni ezen az úton, és nem megállít.

- Kompromisszumként belementem akkor, amikor arról volt szó, hogy oké, akkor lejár a gyedem, mert gyeden voltam a második gyerekünkkel, és a feleségem kezdett el dolgozni. És hogy oké, most lejár a gyedem, akkor kell valami állást találnom, de mivel francia tanárként, amivel egyedül el tudtam volna itt Norvégiában helyezkedni, nem tudok, ezért elmegyek és elkezdek így mondjuk takarítani, majd aztán majd meglátjuk, hogy mi lesz belőle. És elég hamar rájöttem, hogy úristen, ez elképesztő aranybányára bukkantam, merthogy bementem embereknek a lakásába, a legszemélyesebb dolgaikat láttam, még hogyha akkoriban még elég keveset is értettem belőle, mert ugye norvégul kevésbé beszéltem. De hát leveszi az ember. Meg az, hogy a bácsi elmesélte, hogy hogy fulladt bele a fjordba a fia, mert hogy egy maradt, azért azt megértettem, meg láttam ezt a tragédiáját. Érted, és láttam, hogy ez az ő nagy története az életben, és azt azzal a kevés norvég tudással is levettem, és elég hamar rájöttem, mondom, mert eleinte valóban egy ilyen iszonyatos nyomasztódás volt bennem, hogy úristen, most én ezzel most mit fogok kezdeni. De szerintem az egy nagyon szerencsés pillanat volt, hogy a gyerekeink kicsik voltak, és ezt számtalanszor elmondtam, hogy ugyanabban az időpontban az életemben kezdtem el, amikor már nagyon belejöttem a pelenkacserébe a gyerekeinknél, elkezdtem pelenkát cserélni időseken is, mert nem csak takarítás volt, hanem volt benne egy rész ápolás is akkor is már. És akkor rájöttem, hogy nekem van ez a vénám, nem tudom, hogy most a személyiségemhez kapcsolódik, vagy nem, tehát hogy valahogy az, hogy én szeretek gondoskodni emberekről, meg hogy ez valami jó érzéssel tölt el, az ezt a részemet, nem biztos, hogy észrevettem volna, hogyha nem kezdem el ezt a munkát. És hát azóta is, mint mondtam, ez a fajta gondoskodó munka, ez azért úgy meglehetősen elégedetté tesz. Tehát valahogy van egy helyem a való világban

is, mert egyébként a művészet, meg ezek a regények, ezek ilyen kitalált, de egyébként nagyon erős világok szerintem, de nem a való világban vannak. Hát a való világban addig csak azt tudtam, hogy én úgy botladozom, meg nem tudom. Szóval, hogy nem vagyok egy nagy pénzkereső, nem érdekel a hatalom, nem érdekel. Tehát, hogy olyan fajta dolgok, amire mit tudom én, ez a mi kapitalista társadalmunk mind épül, azok mind hidegen hagynak, tudod? És akkor ebben a hivatásban vagy szakmában úgy megtaláltam magamat ebben a gondoskodásban.

- Ha ez nem a gondoskodásról szólna, hanem bármi más, kevésbé, tehát az emberekhez mondjuk nem kapcsolódó fizikai munkáról, akkor ez nem lenne neked érdekes.

- Valószínűleg ez a gondoskodás nagyon fontos, meg az emberekkel való foglalkozás, az meg, hogy kapcsolatba lépek emberekkel. Hát egyszerűen tényleg szinte folyamatosan ilyen, nem tudom, de tele vagyok derűvel, amit miközben megyek ezekhez a tényleg nagyon nehéz sorsú emberekhez, mert most egyébként drogosokhoz járok, meg súlyos lelki beteg emberekhez, akik tele vannak aggodalommal, szorongással. Mit tudom én, két öngyilkosság is volt ebben az elmúlt évben a mi területünkön, hogy úgy látom, hogy baromi nehéz az élet, meg bármiből lehet gond, de bármiből lehet öröm is. Szóval, hogy lehet segíteni, meg az a pár jó szó, az nagyon fontos, meg hogy nem vagy erőszakos, nem vagy, nem akarod rákényszeríteni, hanem hagyod, hagyod, hogy kibontakozzon a másik, toleráns vagy vele, nem tudom, tehát hogy ezek nagy szövegek, és nem tudom, hogy igazából, tehát lehet eszerint viszonyulni emberekhez, és énnekem ez a munkám, hogy így viszonyuljak hozzájuk. Érted? Szóval tök egyértelmű a helyzet, hogy nekem, türelmesnek, elfogadónak, normálisnak kell velük lennem, és ezáltal tudok rajtuk segíteni, és látom, hogy tényleg nagyon fontos nekik, és jó a kapcsolatom. Nem is tudom, hogy nincs olyan beteg, akivel komolyabb konfliktusom lett volna, vagy hogyha volt, megoldottam. Érted? De nyilván egyébként a szakmai része, meg a professzionalizmus segít, hogy ugye lettem például a képzést, amiben megtanultam azt, amire egyébként magamtól is rájöttem, így most már lassan a 60 év felé közeledve, hogy oda kell figyelni a másokra, hogy nem kell vele erőszakosnak lenni, hogy nem a te akaratod a legfontosabb, meg hogy hagyni kell kibontakozni egy csomó mindent, amiről tudod, szóval tanultam, azt már tudtam korábbról.

- Két kérdés is felmerült bennem, az egyik az, hogy ezt előtte nem tudtad, vagy nem így gondoltál, gondolkoztál, illetve, hogy gondolom ezt nem csak a betegeknel használod ezt a megközelítést, hanem akkor ezek szerint mindenkiel, akár saját magaddal is, nem?

- Igen, tehát, hogy előtte ezt így nem tudtam, de mindig bennem volt az, hogy valahogy megbölcshüljek, jó lenne, hogyha egy ilyen - nem is tudom - ilyen alapfilozófiai hozzáállás, tehát hogy mit tudom én, már gimnáziumban nagyon szerettem olvasni ezeket a platói dialógusokat, mert az elképesztően tetszett nekem azokban gimnazistaként, hogy vannak emberek, akik egy problémáról beszélnek, és meg akarják oldani, és keresnek egy igazságot. És nem arról szól a társalgás, mert azt vettem észre akkor, hogy vannak ezek a társalgások, és problémát meg akarnak mindig oldani az emberek, de úgy akarják megoldani a problémát, hogy az én igazságom győzzön, és téged nyomjalak le. És akkor ilyen játszmák vannak, és nem egy igazságot keresünk együtt, meg nem valami nemesebb dolgot keresünk, hanem mindenkinek az egyéni érdekei mentén van az adok-kapok. És ebből baromira elegendő volt már akkor is. És akkor olyan csodálatos volt ezeket a platói dialógusokat olvasni, mert volt egy ember, ez a Szókratész, aki jó, oké, picit gonoszkodott, meg gúnyolódott néha, meg nem tudom, meg mindenkiről bebizonyította, hogy nem is tudja, amit azt gondol, amiről azt gondolja, hogy tudja, de ő is mondta magáról, hogy én se tudom. Tehát hogy ez a nagyon alázatos hozzáállás azért benne volt ebben a Szókratész nevű athéniban, és nekem ezek tetszettek ezek a dialógusok. És visszakanyarodva arra, hogy mindig valahogy szerettem volna megbölcshülni, hogy így tudjak hozzáállni a dolgokhoz, hogy nem az egyéni érdekeim visznek, hanem hogy valami közös problémát próbálok megoldani. Tudod? Valahogy így ez mindig bennem volt, de valahogy Magyarországon is, meg Franciaországban is azt vettem észre, hogy nem bírom magamból kiirtani ezt a mindennapi arroganciát, vagy nem is tudom, hogy mondjam. Azért volt olyan nehéz visszamenni Magyarországra Norvégiából mindig, most már nem, de mert évekig azt vettem észre, hogy így esek vissza ebbe az adok-kapokba. Tehát, hogy nem lehet megvenni egy tíz deka parizert a boltban úgy, hogy mondjuk be ne csússzál egy ilyen, hogy akkor azt, hogy kell becsomagolni, hogy akkor az tíz deka. Érted? Tehát, hogy így tesszük tönkre magunkat a hétköznapokban, mert folyamatosan így oktatjuk ki magunkat, egymásba mászunk, satöbbi, és hogy valahogy tényleg Norvégia kellett nekem ehhez, hogy így lenyugodjak, vagy nem tudom, tehát hogy így a derű maradjon bennem, de most mondom, tehát most akkor még mielőtt elmennénk ebbe a szent ember irányába. Közlöm, hogy nem vagyok az, mert hogy tudok ordítózni sajnos ugyanúgy a - mit tudom én - itthon, vagy nem tudom, de tényleg nem gyakran esik meg, vagy nem tudom, szóval hogy az ember botlik, de hogy fölemelkedik, meg hogy folyamatosan az van bennem legalábbis, de hát korábban is az volt, hogy tanulok a hibáimból, érted? Szóval, hogy továbbfejlődöm, és valóban, szóval enélkül a munka nélkül valahogy nem lett volna egy ilyen minőségi ugrás, hogy ezt mondjam, szóval, hogy amikor tényleg így átfordul a dolog, hogy úristen, tényleg! Jaj, de jó, nincs bennem ez a napi arrogancia, szóval valahogy úgy megszabadultam tőle, mint

egy ilyen ballaszt, úgy leestem rólam ez a teher legalább ez a kereszt, hogy ezt is cipeljem magammal.

- És a mindennapok fókuszáltabb, strukturáltabb megélésében az életmód szerinted mennyire játszik szerepet, és itt gondolok arra, hogy a regényeid főszereplője futni jár, úszik, fekvőtámaszozik, és úgy tudom te is, ez az életmód, ez mennyire segíti azt, hogy ne merülj el a mindennapi arroganciában, mert hogyha Norvégiában ez nem is gyakori, de hogy azokat a helyzeteket is kellő távolságból tudd szemlélni.

- A személyiségem alapján nem vagyok fegyelmezett, meg strukturált. Most az, hogy miért úszom, meg miért futok, az nem ezzel magyarázható, hanem szerintem két dologgal. Egyrészt, hogy rájöttem ennek az ízére, hogy ezek a testi erőfeszítések, meg ezek a fizikai kihívások ugyanolyan jó érzést adnak, mint amikor, mint amikor megírsz egy verset. Most például ugye itt is kitört a nyár, de ugyanúgy a hóban is futottam, de itt most már nem csak futok, hanem van egy kis tó, ameddig elmegyek, egy ilyen jó fél órára tölünk, ott nagyot úszom, és aztán visszafutok, és baromi jó, tényleg tök jó. De ez azzal függ össze, hogy egy kicsit ilyen hedonista vagyok, hogy szeretem az örömeiket, szeretem azt, hogy jól érzem magam a bőrömben, ugye az ép testbe ép lélek. Tehát ahogy a görögöknél volt az olimpia, meg voltak ezek a mindenféle olimpiai játékok, tehát a test nagyon fontos volt, de ugyanakkor nagyon fontosak voltak a szellemi dolgok is, tehát hogy mind a kettő kell az élethez. És egy picit megint Norvégia az, hogy itt kezdtem igazából el ezeket, ilyen sportosabb lenni. Egyébként egész egyszerűen azért, mert ott laktunk Nyugat-Norvégiában, ahol vagy ilyen meredek fjord volt, vagy meredek hegy volt, vagy föl, vagy le, vagy beültél az autóba, és elmentél, de sétálni nem nagyon lehetett, és akkor elkezdtem edzésre járni, mert egyébként előtte meg rengeteg, amikor Budapesten laktam, meg Magyarországon, akkor hát azért sokat kirándultam, meg folyamatosan gyalogoltam, ugye? És itt ez a lehetőség, ez így megszűnt, és így jött ez, hogy eljártam edzeni, de nem jöttem volna rá. Magyarországon emlékszem, hogy a kollégiumban egy párszor elfutottam a többiekkel, és úgy nem értettem az egészséget, hogy miért olyan jó ez. De túl fiatal voltam hozzá. Szóval meg nyilván nem volt mintám, úgyhogy ilyesmi.

- Számomra így szintén érdekes, és így picit újszerű akár a magyar irodalomban vagy a közbeszédben, az, ahogy te a szülőségről írsz a könyveidben, akár ahogy beszélsz is. És ami még feltűnt, hogy az interjúkban gyakran kérdeznak így az apai elbeszélői karakterről, amit te így következetesen mindig szülőire fordítasz, vagy pontosítasz, és hogy ez miért van, tehát minthogyha sose apaságról beszélsz, mindig szülőségről, és hogy ez a szülő-gyerek család témában hogyan hatott rád Norvégia? Egyáltalán volt-e hatása rád?

- Hát zavarnak, hogy mit osztanak ki, milyen szerepet osztanak ki az apára, meg milyen szerepet osztanak ki az anyára. Amikor azt mondják, hogy mit tudom én, hogy az apák azok nem mosogatnak, meg hogy nem csinálnak házimunkát, meg hogy izé, nem cserélnék pelenkát, meg ilyenek, az bosszant. Mert én nem azt vettem észre magamon, hogy ez bármiféle gondot okozna nekem. Tudod? És akkor olyankor ezt így szoktam vitatni, de hogy az apának meg az anyának más a szerepe, az nyilvánvaló, azt lehet látni. De mert látom, hogy mennyivel ügyesebb például a feleségem, amikor a házi leckét most már nem kérdezzük ki házi leckét, vagy nem nézünk annyira utána, mert önjáróak a gyerekek ennyi idősen már, vagy hogyha nem az, akkor megette a fene, tehát hogy már sokkal nehezebb rájutni ilyen szempontból, de hogy például ebben nagyon sokkal ügyesebb volt, tudod? Meg egy csomó mindenben tényleg jobb, mint én vagyok, és akkor ezzel lehet vitatkozni, hogy most azért, mert ő az anya vagy pedig azért, mert ilyen az ő személyisége, tudod? De én szerintem nem az a lényeg, hanem az a lényeg, hogy úgy legyen elosztva a családban, úgy legyenek elosztva a szerepek, meg a feladatok, hogy azzal úgy nagyjából mindenki elégedett legyen, vagy hogyha elégedetlen, meg konfliktus van belőle, akkor meg lehessen beszélni. Szóval én emlékszem, mert ugye volt egy előző házasságom is, és akkor így emlékszem, hogy ennek a második házasságnak az első éveiben rengeteget veszekedtünk, meg rengeteget dumáltunk, beszélünk, beszélünk, beszélünk, és néha az volt az érzésem, hogy ennek soha nem lesz vége, mert olyannyira megbeszélni való, és tényleg rengeteg a megbeszélnivaló, és nemcsak azért, mert mindig új dolgok jönnek elő, hanem ugyanazt rágnátok már tíz éve, de mintha valahogy máshogy rágnátok. Érted? Amikor azt hiszed, hogy nem is rágnátok máshogy, és bele vagytok fulladva ugyanabba a problémába, akkor kiderül, hogy esetleg mégiscsak sikerült előbbre lépni, pedig azt hitted, hogy nem. Érted? Szóval azt akarom mondani, hogy az elosztásnál tartottam, tehát hogy a párkapcsolatban, meg az apa-anya szerepnél az elosztásban, hogy nyilván máshogy is el lehet osztani, hogy ki mit csináljon, meg így is, meg amúgy is. Most nyilván az a szar, vagy az a rossz, hogyha az van, hogy mit tudom én, az apa látástól vakulásig dolgozik, és akkor nincs ideje a gyerekekre, meg nem foglalkozik velük, meg mit tudom én, vagy fordítva. Érted?

Jó, oké, tehát Norvégiától azt ne vegyük el, hogy itt ugye úgy van a gyed, hogy ki kell venni az apának három hónapot, mert hogyha nem veszi ki, akkor elveszik a gyed. Tehát, hogy szinte kötelezően itt kell lenni a gyerekekkel, azt a három hónapot az apának is. És ez valószínű, tehát tudományosan biztos igazolva van, hogy valóban, tehát a kötődés, a gyereknek, meg az apának a kötődése, kötődésére nagy hatással van ez az első, egészen kisgyerekkorban együtt töltött mondjuk három hónap érted, hogy az nem úgy van, hogy akkor az anya maradjon otthon, meg áldozza fel a karrierjét, vagy nem tudom, mert a mit tudom én, a milyen miniszter férfi miniszter itt a norvég kormányban egyszer

csak így eltűnt, mert elment három hónapra babaszabadságra, és akkor az úgy volt, az mindenkinek teljesen normális, tehát hogy valóban Norvégia is benne van. Ugyanakkor meg látom, hogy mennek a szövegek ugyanúgy arról, hogy ám nem mosogat a férjem, vagy mit tudom én, mit tudom én, ezek az egyenszövegek itt is mennek azért.

- Egy idézetet hozok, amit egy 2017-es interjúból meséltél a Megint hazavárunk kapcsán, azt mondtad, hogy csak a hibáinkból tudjuk az erényeinket kikovácsolni, magyarán olyanok vagyunk, amilyenek, és ezt jóra és rosszra is tudjuk fordítani. Abból kell gazdálkodni, amink van, de a legfontosabb, hogy el kell fogadni, ami van. Ez persze nagyon laposan hangzana, ha nem állna egy küzdelem mögötte. Ez a küzdelem, ami az előző válaszodban is végül is benne volt, hogy beszélgetések, viták után jutunk el valahova vagy folyamatos beszélgetések és akár viták után. Szóval, hogy te hogyan gondolkozol erről a küzdelemről, hogyan gondolkozol így a nehézségekről, csak hogy a fókuszot én se veszítsem el.

- Valamifajta meghatározottságaink például, hogy milyenek vagyunk, meg hogy milyen a személyiségünk, mit szeretünk, mit preferálunk, ezek nem nagyon, tehát, hogy egy csomó mindennel nem tudunk mit kezdeni, azt el kell fogadnunk, hogy ilyenek vagyunk. És ezt gondolom, ezt nagyon erősen gondolom, hogy minél inkább megismerjük magunkat - a delphoi jósdának a mondata, hogy ismerd meg önmagadat -, annál inkább tudjuk, hogy tudunk az adottságainkkal valamit kezdeni, mert tényleg másból nem tudunk gazdálkodni. De egyébként kérdés, hogy eljutunk-e oda, hogy merjük magunkat megismerni, mert látom, hogy rengeteg élet van, ahol nem jutsz el odáig, hogy megismerd magad, mert nem mersz szembenézni vele. Mert azt hiszed, hogy ez valami rettenetes dolog. Közben nem kéne, hogy az legyen, de nagyon nehéz, meg például arra gondoltam, hogy mindenki fejlődik. És most látom így a generációmban, hogy hát vissza, vagy hogy hülyülnek el az emberek. Ez például nekem egy nagyon új élmény, hogy Jézus atyám, azt hittem, hogy így emberekről, hogy nem tudom, milyen sokáig beszélgettünk az életben, és nem tudok vele beszélni többet, mert elzárt egy csomó mindent lezárt izé, rövide, meg befalazott, meg nem tudom.

- És gyávaságból?

- Folyamatosan félünk, ugye? Szóval szorongunk egy csomó mindentől. Egyébként ez furcsán működött nálam, mert én is egész életemben tényleg rengeteget szorongtam, de valahogy a pillanatokban mindig megpróbáltam bátor lenni, mert ugye a jövőtől szorong az, hogy majd így, meg úgy, meg amúgy lesz rosszul. De valahogy abban a pillanatban, amikor meg kellett csinálnom, akkor valahogy nem tudom miért, de lehet, hogy ez megint alkati, de meg mertem azt

lépni, tudod? Bár tudtam, bár nagyon féltem, hogy meglépek valamit, de megléptem, és abban a pillanatban legyőztem, de úgy éreztem mégis, hogy majd úgymint bele fogok bukni, aztán valahogy nem buktam bele, tudod? Szóval, hogy nem hittem a jövőjében, de azért csináltam.

- Mondasz erre egy példát?

- A regényemet, amit most írok. Nagyon sok mindenben hittem, de amikor elkezdtem írni, akkor azt láttam, hogy úristen, ez túl sok nekem, és ezt nem fogom tudni megírni. És most nem tudom, mennyi idő után látom, hogy megy a dolog, és hogy teljesedik ki, hogy érdemes volt elkezdenem. De az egész írói karrierrel is ez van szerintem, hogy ez egy ilyen halálugrás. Tehát, hogy azt hittem, mit tudom én, 15-16-18 éves koromban, hogy én baromi nagy költő vagyok, és majd hatalmas nagy verseket fogok írni, meg nem tudom mi, és akkor egy idő után rájöttem, hogy úristen, én nem is vagyok olyan jó költő, meg szorongtam miatta, de csináltam, csináltam, csináltam, tudod? És aztán valahogy mégiscsak kaptam visszajelzést arról, hogy nem vagyok az egy kutyaütő, vagy nem tudom, tehát hogy elért az üzenetem emberekhez, és valamit jelentenek a műveim valakiknek. Tehát, hogy valamit azért megvalósítottam, mégis. Pedig folyamatosan bennem volt a félsz, hogy én tulajdonképpen egy rossz író vagyok, vagy nem tudom, egy rossz költő vagyok, tudod? Szóval a kishitőség, vagy nem tudom, hogy ilyesmi.

OUTRO